

Pedagogik muloqotning o'quvchilar shaxs rivojlanishidagi o'rni

G.A.Tursunbayeva
NamDPI

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi pedagogik muloqotning o'quvchilar shaxsini shakllantirish va rivojlantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi samarali muloqot o'quvchilarning bilim olish faolligi, mustaqil fikrlashi, ijtimoiylashuvi hamda ma'naviy-axloqiy sifatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, pedagogik muloqotning psixologik va tarbiyaviy jihatlari tahlil qilinib, uning ta'lim samaradorligiga ta'siri ochib berilgan.

Kalit so'zlar: pedagogik muloqot, o'quvchi shaxsi, ta'lim jarayoni, kommunikativ kompetensiya, tarbiya, shaxs rivojlanishi, o'qituvchi va o'quvchi munosabati

The role of pedagogical dialogue in the personal development of students

G.A.Tursunbayeva
NamSPI

Abstract: This thesis highlights the role of pedagogical communication in the formation and development of students' personalities. Effective interaction between teacher and student in the educational process contributes to the development of learning activity, independent thinking, socialization, and moral qualities of students. The psychological and educational aspects of pedagogical communication are also analyzed, and its impact on the effectiveness of education is revealed.

Keywords: pedagogical communication, student personality, educational process, communicative competence, upbringing, personality development, teacher-student relationship

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Jamiyat taraqqiyoti, zamonaviy texnologiyalar va axborot oqimining kengayishi yosh avloddan nafaqat chuqur bilim, balki mustaqil fikrlash, muloqotga kirisha olish hamda ijtimoiy muhitga moslashish ko'nikmalarini ham talab qilmoqda. Bunday sifatlarini shakllantirishda pedagogik muloqot alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchi

o'rtasida yuzaga keladigan samimiy va mazmunli muloqot o'quvchining bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshiradi, uning ichki imkoniyatlarini namoyon etishga yordam beradi.

Pedagogik muloqot - bu shunchaki axborot almashish jarayoni emas, balki o'quvchi shaxsiga ta'sir ko'rsatishning muhim vositasidir. O'qituvchining nutqi, muomala madaniyati, o'quvchilarga bo'lgan munosabati va psixologik yondashuvi ta'lim samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri sanaladi. Ayniqsa, dars jarayonida o'quvchini tinglash, uning fikrini hurmat qilish va qo'llab-quvvatlash orqali o'quvchilarda o'ziga ishonch, erkin fikrlash hamda faollik shakllanadi.

Shuningdek, pedagogik muloqot tarbiyaviy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Chunki o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi sog'lom munosabat o'quvchilarning axloqiy sifatlari, jamoada ishlash ko'nikmalari va insoniy qadriyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bois pedagogik muloqotni to'g'ri tashkil etish zamonaviy pedagogikaning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Mazkur tezisdagi pedagogik muloqotning o'quvchilar shaxs rivojlanishidagi o'rni, uning ta'lim va tarbiya jarayoniga ta'siri hamda samarali muloqotni shakllantirish omillari haqida fikr yuritiladi.

Asosiy qism: Pedagogik muloqot ta'lim jarayonining ajralmas qismi bo'lib, u o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro hamkorlikni ta'minlaydi. Muloqot jarayonida nafaqat bilim beriladi, balki o'quvchilarning dunyoqarashi, fikrlash doirasi va shaxsiy fazilatlar ham shakllanadi. Shu sababli pedagogik muloqotning mazmuni va sifati o'quvchi shaxsining rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ta'lim jarayonida o'qituvchining o'quvchilarga bo'lgan munosabati muhim ahamiyatga ega. Samimiy, hurmatga asoslangan va qo'llab-quvvatlovchi muhit o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Aksincha, qo'pol muomala yoki e'tiborsizlik o'quvchilarning faolligini pasaytirishi mumkin. Shu bois zamonaviy pedagog o'z faoliyatida nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchilarni ruhlantiruvchi va ularga yo'l ko'rsatuvchi shaxs sifatida ham namoyon bo'lishi kerak. Pedagogik muloqot o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Dars jarayonida savol-javoblar, munozaralar va erkin fikr almashish orqali o'quvchilar o'z fikrini bayon qilishga o'rganadi. Bu esa ularda ijodiy yondashuv, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantiradi. Ayniqsa, o'qituvchining o'quvchi fikriga hurmat bilan yondashishi bolaning o'ziga bo'lgan ishonchini kuchaytiradi.

Shuningdek, pedagogik muloqot tarbiyaviy ahamiyatga ham ega. O'quvchi ko'pincha o'qituvchini o'ziga namuna sifatida qabul qiladi. O'qituvchining muomala madaniyati, nutqi, odobi va insoniy fazilatlar o'quvchilarning xulq-atvoriga ta'sir qiladi. Shu orqali o'quvchilarda hurmat, mas'uliyat, mehr-oqibat va jamoada ishlash kabi ijobiy sifatlar shakllanadi.

Bugungi kunda axborot texnologiyalarining rivojlanishi pedagogik muloqot shakllarini ham o'zgartirmoqda. Onlayn ta'lim, virtual darslar va elektron platformalar orqali amalga oshirilayotgan muloqot o'qituvchidan yangi kommunikativ ko'nikmalarni talab etadi. Bunday sharoitda o'quvchilar bilan doimiy aloqani saqlash, ularni rag'batlantirish va darsga jalb qilish yanada muhim hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, pedagogik muloqot o'quvchi shaxsini shakllantirishning eng muhim vositalaridan biridir. To'g'ri tashkil etilgan muloqot o'quvchilarning bilim olishiga, mustaqil fikrlashiga, ijtimoiy faolligiga va ma'naviy kamolotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli har bir pedagog muloqot madaniyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratishi zarur.

Xulosa: Pedagogik muloqot ta'lim va tarbiya jarayonining muhim tarkibiy qismi bo'lib, u o'quvchi shaxsining har tomonlama rivojlanishida katta ahamiyatga ega. O'qituvchi va o'quvchi o'rtasida shakllangan ijobiy munosabat ta'lim samaradorligini oshirish bilan birga, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, erkin muloqot qilishi va o'ziga bo'lgan ishonchini rivojlantiradi. Ayniqsa, samimiy va hurmatga asoslangan pedagogik muhit o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi hamda ularning ijtimoiy faolligini oshiradi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, pedagogik muloqot nafaqat bilim berish vositasi, balki tarbiyaviy ta'sir omili sifatida ham muhimdir. O'qituvchining muomala madaniyati, nutqi va kasbiy mahorati o'quvchilarning axloqiy sifatleri hamda dunyoqarashi shakllanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli zamonaviy pedagog o'z faoliyatida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga alohida e'tibor qaratishi zarur.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, pedagogik muloqotni to'g'ri tashkil etish orqali barkamol, mustaqil fikrlaydigan va jamiyatda o'z o'rniga ega bo'lgan shaxsni tarbiyalash mumkin. Bu esa bugungi ta'lim tizimining asosiy maqsadlaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov, I. A. (2008). Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat.
2. To'xtaxodjayeva, M. X. (2010). Pedagogika nazariyasi. Toshkent: O'qituvchi.
3. Xasanboyev, J., & To'raqulov, X. (2015). Pedagogika. Toshkent: Fan va texnologiya.
4. Ochilov, M. (2012). Pedagogik mahorat asoslari. Toshkent: O'qituvchi.
5. Ishmuhamedov, R. J. (2018). Ta'limda innovatsion texnologiyalar. Toshkent: Fan.
6. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.

7. Rogers, C. R. (1969). Freedom to learn. Columbus, OH: Merrill Publishing Company.
8. Leontyev, A. A. (1997). Pedagogik muloqot psixologiyasi. Moskva: Pedagogika.
9. Azizxo'jayeva, N. N. (2016). Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. Toshkent: TDPU nashriyoti.
10. Davletshin, M. G. (2014). Umumiy pedagogika. Toshkent: Sharq.
11. Орифбоева Д. Д. ОПТИМИЗАЦИЯ УЧЕБНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ // Форум молодых ученых. 2017. №6 (10). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/optimizatsiya-uchebno-poznavatel'nogo-protssesa-v-sredney-shkole> (дата обращения: 06.05.2026).
12. Д. Д. Ориббоева, М. М. Адашалиева ВОПРОСЫ ВНЕДРЕНИЯ И РАЗВИТИЯ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СТРАНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ // «Ёш олимлар ахборотномаси» – «Вестник молодых ученых». 2025. №. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/voprosy-vnedreniya-i-razvitiya-inklyuzivnogo-obrazovaniya-v-stranah-tsentralnoy-azii> (дата обращения: 06.05.2026).
13. Oriboeva, D. D. va Rafiqova, RA (2024). O'zbekiston Respublikasida inklyuziv ta'limni amalga oshirishning xususiyatlari. Fan va ta'lim, 5(6), 290-293.
14. Rustamova, S. S. Q. (2025). Dilafruz Oribboyeva Ta'limda gender stereotiplari va ularni yengish usullari. Science and Education, 12.
15. Oribboyeva, D. D. (2024). Ziyeda Botirova Kichik yoshdagi maktab o'quvchilarida tashkilotchilik qobiliyatlarini rivojlantirish xususiyatlarining rivojlanishi. Science and Education, 3.
16. Дилафрўз Дадамирзаевна Ориббоева, Рената Анатольевна Рафикова Особенности внедрения инклюзивного образования в Республике Узбекистан // Science and Education. 2024. №6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-vnedreniya-inklyuzivnogo-obrazovaniya-v-respublike-uzbekistan> (дата обращения: 06.05.2026).
17. Shuhratjon Shukurjon O'g'li Yoqubjanov, Dilafruz Oribboyeva Temperament va xarakter shakllanishida ijtimoiy omillarning roli // Science and Education. 2025. №12. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/temperament-va-xarakter-shakllanishida-ijtimoiy-omillarning-rol-i> (дата обращения: 06.05.2026).
18. Mohigul Mamanazar Qizi Haydarova, D.D.Oribboyeva O'smirlar psixologiyasi // Science and Education. 2025. №12. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-smirlar-psixologiyasi> (дата обращения: 06.05.2026).
19. Д. Д. Ориббоева, Н. Б. Каримова Психологик тадқиқотларда буллинг муммосининг гендер тахлили // Science and Education. 2025. №3. URL:

<https://cyberleninka.ru/article/n/psihologik-tad-i-otlarda-bulling-mummosining-gender-tahlili> (дата обращения: 06.05.2026).

20. Kurbanova, Z. B. Oribboyeva DD Mehnat va muhandislik psixologiyasi. O'quv qo'llanma. Namangam-"Usmon Nosir mediya"-2022.220 b.

21. Oribboyeva, D. D. (2020). Social competence as an integral part of the teacher's professional maturity. Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology, 2(11), 347353.